

HAMBÁLEK, R. P.: On Some Aspects of the Analysis of the Concept „Method“. *Filozofia* 37, 1982, No. 3, p. 342—349

In the paper the characteristics, attributed to method are given on the ground of analysis of common definitions of method. The definitions of method are divided according to what ontological status they assign to method (method is conceived as activity; as a way, form or structure of activity; as verbal expression — instruction for activity; as a direction of activity).

As the unfolding of the definition of method, given by Professor Filkorn, another definition is brought. In it the method ought to be the way of activity, following some aim; „the way of activity“ is conceived as a form of temporal succession of the states of the given activity complex, i.e. as a dynamic whole (as a rule, a system) made by the factors of activity and effecting the given activity. The factors of activity are: the object, the subject, the means, the surroundings and environment of activity.

Búrľivý rozvoj metodologických skúmaní v posledných desaťročiach bol vyvolaný potrebami praxe — priemyselná i poľnohospodárska výroba, riadenie života spoločnosti či vedecký výskum si vyžadujú opravy, spresnenia i doplnenia starých metód a vypracovanie metód nových, umožňujúcich 1. dosiahnuť cieľ danej činnosti časovo výhodnejšie (napr. v kratšom alebo v presne určenom čase), 2. zlepšiť priestorové charakteristiky danej činnosti, 3. využiť moderné prostriedky, nástroje a pomôcky, 4. zmenšiť množstvo a znížiť cenu použitých materiálov, prostriedkov a zariadení, 5. urobiť danú činnosť prístupnejšou širšiemu okruhu ľudí. Z tohto dôvodu stojí v popredí praktická, nástrojová a normatívna úloha metodológie: preskúmať a ohodnotiť existujúce metódy, objaviť princípy nových metód a vypracovať návody na ich použitie. Táto praktická úloha je však tesne spojená s úlohou teoretickou, ktorá je jej predpokladom. Ak má byť metodológia vedou s *aplikabilitou* v celej spoločenskej praxi, musí byť samozrejme aj vedou *ako takou*, to znamená, musí mať stanovený predmet skúmania, určené spôsoby prístupu k nemu, vytýčené tendencie skúmania a budovania systému poznatkov, musí vytvoriť svoj vlastný vedecký jazyk, vypracovať systém kategórií, sformulovať hypotézy i metodologické zákony atď. Túto úlohu však nemožno splniť spôsobmi, akými postupovala špekulatívna a empirická metodológia minulosti. (2, s. 351—353) Ak má byť metodológia vedou o všetkých metódach — presných i približných — sama musí byť presnou, exaktnou vedou. (2, s. 355)

Vybudovanie exaktnej metodológie je tak jednou z úloh, ktoré v súčasnosti riešia viacerí poprední logici, metodológovia a filozofi. Významné miesto medzi nimi zaujíma akademik Vojtech Filkorn, jeden z iniciátorov exaktnej metodológie v Československu, ktorý vo svojich

početných prácach rieši problematiku metodológie vied, vychádzajúc z pozícií marxisticko-leninskej filozofie a rešpektujúc fakty a danosti špeciálnych vied, ako aj potreby a požiadavky spoločenskej praxe. Akademik Filkorn systematicky buduje metodológiu ako ucelený, samostatný vedný odbor, spájajúc na jednotnom základe doteraz často oddelené výsledky metodologických skúmaní (získaných v logike, filozofii, empirickej metodológii či v špeciálnovedných metodológiách), pričom jeho postup je prísne exaktný, korektný, dôsledný a súvislý. Jeho diela sú dobrým východiskom pre prácu v metodológii: stavajú problémy, naznačujú smery a ciele výskumu a dávajú východiská a podnety pre ďalšie skúmania. V tejto stati vychádzame z prác profesora Filkorna a pokúšame sa rozvíjať jeho riešenie istej časti metodologickej problematiky.

Jeden z najdôležitejších teoretických problémov metodológie je problém definície metódy. Jeho dôležitosť nevyplýva len z toho, že sa ním určuje samotný predmet skúmania metodológie, ale i z toho, že tento problém je tesne spojený s mnohými inými problémami metodológie, takže jeho riešenie naznačuje smery a spôsoby riešenia týchto ďalších problémov (klasifikácia metód, jazykové vyjadrenie metód, vzťah metódy k predmetu činnosti...). Zdalo by sa, že definovanie metódy by nemalo robiť ťažkosti: v mnohých oblastiach sa termín metóda používa bez toho, že by bol presne definovaný (vychádza sa teda z jeho intuitívneho ponímania), a predsa nedochádza k vážnejším nedorozumeniam. Keď si však bližšie všimneme situáciu v niektorej konkrétnej oblasti, napr. v niektorej vednej disciplíne, vidíme, že neexistencia presného pojmu metódy v tejto oblasti vedie k mnohým ťažkostiam: komplikuje sa problematika rozlišovania stupňov všeobecnosti metód, sťažuje sa zisťovanie vzťahov medzi metódami, otázka úplnosti systému metód v tejto oblasti sa stáva neriešiteľnou, obohacovanie jednotlivých metód často stráca objektívny podklad, výber najvhodnejšej metódy pre danú činnosť sa stáva iba vecou náhody, skúsenosti alebo „intuície“ a nie racionálnym a efektívnym postupom atď. To je dostatočným dôvodom pre to, aby sa analýze významu termínu metóda venovala potrebná pozornosť.

Prvý fakt, ktorý touto analýzou získavame, je zistenie, že termín metóda je *relačný* pojem: metóda je vždy metódou niečoho. To „niečo“ nemôže byť vec alebo nejaký stav vecí, je to *pohyb*, ale nie hocikaký, je to určitý druh pohybov. V. Filkorn vo svojej staršej, no známej a často citovanej definícii hovorí: „Metóda v najširšom význame je cesta, pohyb, spôsob, forma, návod, ktorým sa niečo, pomocou konečného počtu krokov (postupov) dosiahne, zhodnotí, pozná, rozrieši alebo dokáže. Presnejšie povedané, metóda je *všeobecnosť* cesty, formy a návodu, ktorým sa niečo pozná, je teda postup, ktorým sa rozrieši celá trieda, skupina problémov.“ (1, s. 15). I v iných definíciách (napr. 9, s. 409; 10, s. 348) sa v súvislosti s metódou hovorí o skúmaní, poznaní, osvojovaní si niečoho, o získaní nejakých výsledkov a pod. Je zrejmé, že vymenovávanie druhov pohybu, na ktoré sa vzťahuje pojem metódy, je nevýhodné; vý-

hodnejšie je najst pojem, ktorý by bol všetkým im nadradený a ktorého obsah by súvisel s obsahom pojmu metóda. Prof. Filkorn v tejto súvislosti použil — vo svojej novšej definícii metódy — termín *činnosť*: „Formu činnosti vyjadríme termínom cesta. *Metódu* budeme definovať ako *cestu*, po ktorej môžeme postupovať k cieľu [k výsledku činnosti].“ (4, s. 225) Termín *činnosť* je skutočne výhodný: je dostatočne všeobecný, možno ho nadradiť všetkým spomínaným druhom pohybov, je mnohými autormi v súvisi s metódou používaný (napr. 11, s. 105; 14, s. 30) a navyše umožňuje interdisciplinárne prepojenie medzi metodológiou a praxológiou. Jeho použitie nás zároveň privádza k myšlienke — i keď možno diskutabilnej — že pojem metódy nemožno vzťahovať iba na ľudské činnosti, ako to vyplýva z niektorých definícií metódy. Rozbor tohto aspektu však presahuje možnosti dané touto štúdiou.

Druhý fakt, ku ktorému prichádzame analýzou definícií metódy, je to, že existuje vzťah medzi metódou a cieľom alebo výsledkom činnosti. Podľa niektorých definícií je tento vzťah arbitrárny a to, či metóda vedie k cieľu alebo nie, sa vyjadri hodnotením metódy (dobrá metóda vedie k cieľu, zlá nie). Iné definície (4, s. 225; 11, s. 99; 12, s. 69; 13, s. 235) však *cieľovosť* metódy považujú za jej znak: metódou sa má prísť k cieľu, k výsledku činnosti (má sa niečo získať, zhotoviť, dokázať, vyriešiť, poznať, ...). V tejto otázke definícia metódy súvisí s definíciou činnosti, s problémom, či každá činnosť má cieľ. Pretože však v praxológii je možné v súvislosti s ukončením činnosti hovoriť o jej výslednom stave, o jej výsledku, o jej ciele i účeli, je problém *cieľovosti* metódy (a teda problém rozlišovania medzi metódou a nemetódou činnosti) príliš komplikovaný na to, aby sa dal vyriešiť v prvom priblížení a k nemu.

Hľadanie ďalších znakov a aspektov metódy analýzou existujúcich definícií sa však začína komplikovať. Pri určovaní týchto znakov sa názory autorov často diametrálne líšia. Je to spôsobené dvomi hlavnými príčinami. Po prvé tým, že rôzni autori pri skúmaní metódy vychádzajú z rôznych filozofických pozícií, prípadne — i keď stoja na tom istom stanovisku — líšia sa ich zorné uhly pohľadu na problematiku metód. Po druhé tým, že problematika metódy je nesmierne zložitá a plne objasniť význam pojmu metóda nie je možné bez objasnenia jeho vzťahu ku kategóriám a pojmom, ako sú: systém, štruktúra, vývoj, teória, poznanie, veda a iné. Z toho dôvodu úloha najst takú syntézu znakov metódy, ktorá by robila pojem metódy dostatočne plodným (teoreticky i metodologicky) a hlavne dostatočne všeobecným, zostáva stále otvorená. Zatiaľ býva riešená tak, že rôzni autori berú do úvahy iba niektoré znaky, čo môže byť — a často je — výhodné v určitej oblasti, no v širších súvislostiach to vedie k ťažkostiam a k vypuklému prejavu mnohých nedostatkov a nevýhod. Z týchto ďalších znakov metódy, ktoré niektorými teoretikmi bývajú uvádzané a niektorými nie, si iba vymenujeme: *všeobecnosť*, *objektívnosť* a *kontrolovateľnosť*, *jazyková* — des-

kriptívna a normatívna — *vyjadriteľnosť, historickosť, cyklickosť, relativizácia* metódy k predmetu (objektu), subjektu a iným faktorom činnosti, ako i relativizácia k povahe oblasti a iné. V ďalšom budeme hovoriť iba o tých znakoch, ktoré súvisia s určením, aký je *ontologický (ontický) status (charakter) metódy*. Určenie tohto charakteru je dobrým kritériom na rozdelenie väčšiny definícií metódy. V literatúre poznáme štyri základné určenia či chápania tohto charakteru metódy — stručne sú zachytené už v spomínanej staršej Filkornovej definícii (1, s. 15). Je to chápanie metódy ako činnosti, ako návodu k činnosti, ako spôsobu činnosti a ako cesty činnosti. Existuje aj piate, najčastejšie vo filozofii používané chápanie, ktoré vyjadruje dialektickú spätosť metódy, teórie, poznania a jeho predmetu. (8, s. 46, 254 a n., 274 a n.)

Prvá skupina definícií (napr. 12, s. 69; 13, s. 231 a n.) považuje metódu za istý pohyb, *činnosť* alebo *postup* (t. j. sled krokov, elementárnych činností, operácií alebo procesov). Ak použijeme teoreticko-množinovú terminológiu, môžeme tento názor vyjadriť presnejšie. Nech termín „činnosť A“ sa vzťahuje na istú množinu A' konkrétnych činností, teda činností uskutočňovaných nejakým subjektom, v nejakom čase a na nejakom mieste. Ďalej nech termín „činnosť B“ sa vzťahuje na istú množinu B' konkrétnych činností, pričom B' je vlastnou podmnožinou A' . Potom možno povedať, že činnosť B je metódou činnosti A. Napr. nech A je činnosť „získavanie poznatkov“, B nech je činnosť „pozorovanie“ (t. j. získavanie poznatkov zmyslami). Potom je pozorovanie metódou získavania poznatkov. Toto chápanie má zásadnú nevýhodu: vieme, že každá n -prvková množina má $2^n - 2$ vlastných podmnožín, medzi nimi n jednoprvkových. Budeme ochotní každú túto podmnožinu považovať za metódu? Veď už jednoprvkové podmnožiny nespĺňajú podmienku všeobecnosti, bežne kladenú na metódu! Ak však uznáme iba niektoré podmnožiny za metódu, musíme si klásť otázku, čo je kritériom vydelenia týchto podmnožín z A' , a teda čo je vlastne rozhodujúce pre určenie toho, čo je vlastne metódou. Takéto definície teda v skutočnosti určenie povahy metódy, určenie jej ontického charakteru iba odsúvajú.

Druhá skupina definícií považuje metódu za *niečo, čo prislúcha činnosti*. Je to hádam najpočetnejšia skupina definícií metódy a najčastejšie sa v nich hovorí, že metóda je *spôsob činnosti*. (napr. 11, s. 105) Vcelku nie celkom jasný a jednoznačný termín „spôsob“ býva autormi zamieňaný inými termínmi, ktoré sú jeho spresnením. Hovorí sa, že metóda je *forma činnosti, štruktúra činnosti* alebo že je to *invariant činnosti* istého druhu. I mnohí autori, ktorí metódu explicitne nedefinujú, no termín „metóda“ používajú, chápu metódu práve takto, ako to je možné zistiť analýzou ich textov. No i toto chápanie má svoje úskalia. Už pri definovaní jednotlivých vedeckých metód (pozorovania, experimentu, dedukcie, ...) zisťujeme, že na ich odlíšenie nestačí len pojem štruktúry (formy, invariantu, izomorfnosti, ...). Navyiac od metódy sa vyžaduje, aby bola v súvisi s predmetom činnosti, aby povahu predmetu odrážala

a aby sama určitým spôsobom do predmetu vstupovala. (1, s. 15; 3, s. 622) Ak však je metóda iba štruktúrou činnosti, teda usporiadaním jej krokov, presnejšie usporiadaním vzťahov medzi krokmi (elementami) činnosti, potom nemôže odrážať povahu predmetu činnosti.

Tretia skupina definícií chápe metódu ako istý *jazykový útvar*, najčastejšie ako *návod* k činnosti. (12, s. 63) Výhody takéhoto chápania sú zrejmé: metódy možno skúmať prostriedkami logiky, semiotiky, matematiky a príbuzných disciplín, pričom presnosť tohto skúmania bude zaručená presnosťou oných disciplín. Zrejmé sú však aj nevýhody takéhoto chápania: podľa neho metódu majú len tie činnosti, ktoré boli jazykovo vyjadrené. Vieme však ukázať, že existuje množstvo činností, ku ktorým síce návod existuje, no ľudia, ktorí tieto činnosti vykonávajú, si ho neuvedomujú, a tak isto existujú činnosti, ku ktorým návod nikdy nebol sformulovaný, no predsa má zmysel povedať, že sú vykonávané istou metódou alebo v nich ex post možno metódu objaviť.

Štvrtá skupina definícií chápe metódu ako *cestu činnosti*. V nich sa zrejme vychádza z pôvodného významu gréckeho slova *méthodos* — „(idenie) po ceste“. Autori týchto definícií však zvyčajne termín „cesta“ neexplikujú, spoliehajú sa na jeho intuitívne chápanie a často ho v definícii uvádzajú ako čiastočné synonymum slov postup, činnosť. Práve V. Filkorn vo svojej novšej, už citovanej definícii (4, s. 225) definuje metódu *len* pomocou pojmu cesta, pričom podáva aj určitú jeho explikáciu. „Formu činnosti vyjadríme termínom cesta. ... Cesta je teda určením smeru a spôsobu postupu; usmerňuje idenie. ... cesta je to, čo podobné činnosti (postupy) majú medzi sebou spoločné, je teda *štruktúrou procesov*. ... Cesta určuje množinu medzi sebou izomorfných idení, alebo sa s takouto množinou stotožňuje. ... Cesta je množina stretávaní sa s oblasťou (prírodou).“ (4, s. 225) Z týchto formulácií vyplýva aj to, že cesta je forma, štruktúra, izomorfia činností, ale aj to, že nie je len týmto, je niečím viac. Potvrďuje to i analýza tých prác profesora Filkorna, v ktorých rozpracúva pojem metódy, jej povahu a vlastnosti, jej časti a typy. (4; 5; 6; 7) Preto tieto formulácie nemôžeme považovať za úplné, explicitne vyjadrené ponímanie cesty, ale iba za súčasť jej implicitného vyjadrenia. My sa tu pokúsime o isté explicitné vyjadrenie cesty, ktoré by s týmto implicitným korešpondovalo.

Vzhľadom na už spomínanú väzbu medzi praxológiou a metodológiou vyjdeme z praxológie — uvedieme si niektoré jej pojmy a poznatky. Základným termínom bude termín činnosť. Budeme ho definovať tak, aby zahrnul väčšinu užívaných významov tohto slova. *Činnosť* je pohyb, uskutočňovaný nejakou materiálnou entitou (človekom, zvieratom, strojom alebo ich časťami) alebo množinou takýchto entít na nejakej ďalšej entite alebo množine entít (v krajnom prípade na sebe samej). Entitu, ktorá činnosť uskutočňuje, nazývame *subjekt činnosti*. Entitu, na ktorej sa činnosť uskutočňuje, ktorej sa týka (v prípade myšlienkovej činnosti môže byť i nemateriálneho charakteru), nazývame *objekt činnosti*. Objekt

a subjekt sú základné *faktory činnosti*. Ďalšími sú: prostriedky, okolie a prostredie činnosti. *Prostriedok činnosti* je všetko to, čo subjekt vkladá medzi seba a objekt, čo buď umožňuje, aby subjekt vôbec mohol pôsobiť na objekt, alebo čo toto pôsobenie uľahčuje, zlepšuje a pod. *Okolie činnosti* je súhrn tých entít, ktoré bezprostredne pôsobia na subjekt, objekt či prostriedok alebo priamo na samotnú činnosť. *Prostredie činnosti* je všetko to, čo vplýva na činnosť alebo jej základné faktory sprostredkované — cez okolie. Termín faktor je relačný: niečo je subjektom, objektom, ... istej činnosti a nemôže byť teda subjektom, objektom, ... ako takým. Pritom však tá istá entita (človek, vec, ...) môže plniť viaceré funkcie — byť objektom istej činnosti a zároveň v tom istom čase patriť do okolia ďalšej činnosti a pod. Zároveň však — pretože každá činnosť je časovo ohraničená — sa nejaká entita stáva faktorom činnosti v momente začatia tejto činnosti a v momente jej ukončenia prestáva byť týmto faktorom. Všetky faktory činnosti tvoria určitý dynamický celok, ktorého jednotiacim činiteľom je práve daná činnosť a ktorý existuje ako celok len počas existencie tej činnosti. Takýto celok nazývame *činnostný celok*. Možno predpokladať, že činnosť bude pozitívne hodnotiteľná len vtedy, ak jej činnostný celok bude *systémom*, t. j. bude to pevný, jednotný a súvislý celok. Každý celok, teda aj činnostný, má svoju *štruktúru* (usporiadanie vzťahov, vlastností, časových a priestorových dát, prislúchajúcich častiam daného celku), *organizáciu* (usporiadanie funkcií prislúchajúcich častiam) a *formu* (tvorí ju abstraktne a generalizovane chápaná množina častí celku spolu s jeho štruktúrou). Pretože každá činnosť existuje v čase, a pretože čas z istého (prakticky výhodného) hľadiska možno považovať za postupnosť časových momentov, možno hovoriť o tom, ako existuje činnostný celok v jednotlivých časových momentoch. Tieto akoby časové „prierezy“ činnostným celkom nazývame *reálny stav* činnostného celku alebo reálny stav činnosti (niekedy sa pod stavom rozumie iba štruktúra alebo forma činnostného celku, prislúchajúca časovému momentu). Okrem reálnych stavov rozoznávame v činnosti *stavy potenciálne*, ktoré je možné určitým spôsobom hodnotiť. Potenciálny výsledný (konečný) stav činnosti, ktorý je hodnotený ako projektovaný (plánovaný, zamýšľaný, želaný, ...), čiže predom (pred činnosťou) stanovený alebo zadaný, nazývame *cieľ činnosti*. Úspešná bude tá činnosť, ktorej cieľ (teda istý potenciálny výsledný stav) sa zrealizuje (v reálnom výslednom stave). Avšak každá (teda i neúspešná) činnosť je vlastne realizácia nejakej časovej postupnosti potenciálnych stavov, začínajúcej v nejakom východiskovom a končiacej v niektorom z potenciálnych výsledných stavov; čiže každá činnosť má istý *smer*. Tento je daný práve tou-ktorou postupnosťou stavov a tú možno nazývať cestou činnosti. Presnejšie: *cesta činnosti* je forma časovej postupnosti stavov činnosti (je to forma preto, lebo pojem cesty musí vyjadrovať istú *všeobecnosť* postupu).

Po tejto terminologickej príprave už môžeme podať našu explicitnú

definíciou metódy, ktorú považujeme za rozvinutie definície metódy, sformulovanej prof. Filkornom. [4, s. 225] *Metóda* činnosti je cesta tejto činnosti, zameraná na istý cieľ; pod cestou činnosti sa pritom rozumie forma časovej postupnosti stavov daného činnostného celku, t. j. dynamického celku [najčastejšie systému], tvoreného faktormi činnosti a uskutočňujúceho danú činnosť. Domnievame sa, že takto formulovaná definícia by mohla slúžiť ako východisko pre špecifikácie pojmu metódy v rôznych predmetných oblastiach, pričom by tieto špecifikácie mohli byť explikované prostriedkami vedných disciplín, ako je matematika, logika, kybernetika, teória informácií a pod. Tým by sa odkryli a hlbšie pochopili rôzne aspekty metódy, takže vo svojom celku a vzájomných väzbách by tieto špecifikácie umožnili utvoriť nový, hlbší a vernejší obraz metódy vo vedeckom poznaní.

LITERATÚRA

1. FILKORN, V.: Úvod do metodológie vied. Bratislava 1960.
2. FILKORN, V.: Metodológia ako exaktná veda. In: *Filozofia*, 1969, č. 4.
3. FILKORN, V.: Veda a jej metóda. In: *Filozofia*, 1971, č. 6.
4. FILKORN, V.: Pojem metódy. In: *Filozofia*, 1972, č. 3.
5. FILKORN, V.: Povaha vedeckej metódy. In: *Filozofia*, 1972, č. 6.
6. FILKORN, V.: Cyklický aspekt vedeckej metódy. In: *Filozofia*, 1973, č. 1.
7. FILKORN, V.: Semislaby a historický aspekt vedeckej metódy. In: *Filozofia*, 1973, č. 3.
8. ČERNÍK, V. — FARKAŠOVÁ, E. — VICENÍK, J.: Teória poznania. (Úvod do dialektiky ako logiky poznania.) Bratislava 1980
9. *Filosofskaja enciklopedija* 3. Moskva 1964.
10. KONDAKOV, N. I.: *Logičeskij slovar'* — spravočnik. Moskva 1975.
11. KOPNIN, P. V.: Dialektika ako logika a teória poznania. Bratislava 1976.
12. MIKEŠINA, L. A.: Struktura naučného metóda. In: *Dialektika — metodologija jestestvennonaučného i socialného issledovanija*. Leningrad 1976.
13. NOWAKOWSKA, M.: Teória badań. Ujęcia modelowe. Warszawa 1977.
14. PIETER, J.: *Z zagadnień pracy naukowej*. Wrocław 1974.

К НЕКОТОРЫМ АСПЕКТАМ АНАЛИЗА ПОНЯТИЯ „МЕТОД“

Роман П. Гамбалек

На основе анализа обычных определений метода в работе приводятся знаки, приписываемые методу. Определения метода разделяются соответственно тому, какой онтологический статус признают методу (метод понимают как деятельность; как способ, форму или структуру деятельности; как языковое выражение — руководство к действию; как путь деятельности).

В качестве развития определения метода, данного проф. Филкорном, приводится следующее определение, согласно которому метод представляет собой путь деятельности, направленный на определенную цель. При этом под путем деятельности подразумевается форма временной последовательности состояний данного деятельностного целого, т. е. динамического целого (чаще всего системы), образуемого факторами деятельности и осуществляющего данную деятельность. Факторами деятельности являются объект, субъект, средства, окружение и среда деятельности.

Roman P. Hambálek

Im Aufsatz werden aufgrund der Analyse geläufiger Methodendefinitionen Zeichen angeführt, die der Methode zugeschrieben werden. Die Methodendefinitionen werden je nach dem klassifiziert, welchen ontologischen Status sie der Methode zuerkennen [Methode aufgefasst als Tätigkeit; als Modus, Form oder Struktur der Tätigkeit; als Sprachausdruck — Tätigkeitsanleitung; als Tätigkeitsweg].

Als Entwicklung der Methodendefinition, die Prof. Filkorn gegeben hat, wird eine weitere Definition angeführt. Nach ihr ist Methode ein Tätigkeitsweg, in Richtung auf ein bestimmtes Ziel; unter Tätigkeitsweg wird dabei die Form zeitlicher Folge von Zuständen eines gegebenen Tätigkeitsganzen, d.h. der durch Tätigkeitsfaktoren gebildeten dynamischen Ganzheit (meistens System), die die gegebene Tätigkeit verwirklicht verstanden. Als Tätigkeitsfaktoren gelten: Objekt, Subjekt, Mittel, Umgebung und Umwelt der Tätigkeit.